

MANAGEMENT AND ADMINISTRATION

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.1.22>

SPOSOBY POPRAWY EFEKTYWNOŚCI DZIAŁALNOŚCI DEPUTOWANYCH RAD LOKALNYCH

Ruslan Fikret Ogly Jafarov

*aspirant Naukowo-Dydaktycznego Instytutu Administracji Publicznej i Służby Publicznej
Kijowskiego Uniwersytetu Narodowego imienia Tarasa Szewczenki (Kijów, Ukraina)*

ORCID ID: 0000-0002-3870-5693

030509stasya@gmail.com

Adnotacja. Decentralizacja władzy stała się prawdziwym ambasadorem wśród reform, które zostały wprowadzone na Ukrainie w ciągu ostatniej dekady. I nie chodzi tylko o jej skalę i poważne zmiany jakościowe, które nastąpiły po niej.

Przecież to przyzwoitość, skuteczność i odpowiedzialność gminno-prawna organów i urzędników samorządowych jest gwarancją pomyślnego rozwoju społeczności terytorialnej. Dotyczy to przede wszystkim deputowanych rad lokalnych, którzy są bezpośrednimi przedstawicielami interesów mieszkańców hromady.

Artykuł teoretycznie uzasadnia potrzebę określenia sposobów poprawy efektywności działalności deputowanych rad lokalnych i wykorzystania wypracowanych zaleceń w procesie dalszego wdrażania reformy decentralizacji władzy.

W rezultacie stwierdzono, że wśród kluczowych sposobów poprawy jakości działalności deputowanych rad lokalnych należy wyróżnić:

- podnoszenie kwalifikacji i samokształcenie;
- nawiązana komunikacja między urzędnikami, hromadą, organami samoorganizacji ludności i jednostkami samorządu terytorialnego;
- odpowiednie zabezpieczenie legislacyjne i rozszerzenie gwarancji działalności deputowanych;
- współpraca z mediami i liderami opinii publicznej;
- jasna i uregulowana procedura wcześniejszego wypowiedzenia uprawnień.

Słowa kluczowe: status prawny, deputowani rad lokalnych, efektywność deputowanych rad lokalnych, samorząd terytorialny.

THE IMPACT OF DIGITALIZATION ON THE UKRAINIAN CIVIL SERVICE DEVELOPMENT

Ruslan Fikret Ogly Jafarov

Postgraduate Student

Institute of Education and Research of Public Administration and Civil Service

Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-3870-5693

030509stasya@gmail.com

Abstract. Decentralization of power has become a real ambassador among the reforms that have been implemented in Ukraine over the last decade. And it's not just about its scale and the serious qualitative changes that followed.

After all, it is the decency, efficiency and municipal responsibility of bodies and officials of local self-government that guarantee the successful development of the territorial community. And first of all, it concerns deputies of local councils who are direct representatives of interests of inhabitants of the community.

The article theoretically substantiates the need to identify ways to improve the efficiency of local councils and use the recommendations in the process of further implementation of the decentralization reform.

As a result, it was found that among the key ways to improve the quality of local council deputies are:

- advanced training and self-education;
- established communication between officials, the community, bodies of self-organization of the population and bodies of local self-government;
- appropriate legislative support and expansion of guarantees of deputy activity;
- cooperation with mass media and leaders of public opinion;
- clear and regulated procedure for early termination of powers.

Key words: legal status, deputies of local councils, efficiency of deputies of local councils, local self-government.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕПУТАТІВ МІСЦЕВИХ РАД

Руслан Фікрет огли Джафаров

аспірант

*Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)*

ORCID ID: 0000-0002-3870-5693

030509stasya@gmail.com

Анотація. Децентралізація влади стала справжнім амбасадором серед реформ, які було впроваджено в Україні протягом останнього десятиліття. І справа не лише в її масштабах та серйозних якісних змінах, які за нею слідували.

Адже саме порядність, ефективність та муніципально-правова відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування є гарантією успішного розвитку територіальної громади. І насамперед це стосується депутатів місцевих рад, які є прямими представниками інтересів жителів громади.

У статті теоретично обґрунтовано необхідність визначення шляхів підвищення ефективності діяльності депутатів місцевих рад та використання вироблених рекомендацій у процесі подальшого втілення реформи децентралізації влади.

У результаті було виявлено, що серед ключових шляхів для підвищення якості діяльності депутатів місцевих рад варто виокремити:

- підвищення кваліфікації та самоосвіту;
- налагоджену комунікацію між чиновниками, громадою, органами самоорганізації населення та органами місцевого самоврядування;
- відповідне законодавче забезпечення та розширення гарантій депутатської діяльності;
- співпрацю зі ЗМІ та лідерами суспільної думки;
- чітку та врегульовану процедуру дострокового припинення повноважень.

Ключові слова: правовий статус, депутати місцевих рад, ефективність депутатів місцевих рад, місцеве самоврядування.

Вступ. Реформа децентралізації влади дозволила змінити радянський підхід, який попередньо існував в українській системі місцевого самоврядування. Новостворені об'єднані територіальні громади отримали цілу низку нових повноважень та збільшену матеріальну базу для їх реалізації.

Проте ефективність муніципально-правової реформи залежить не лише від діяльності державної влади, насамперед на неї впливає робота органів місцевого самоврядування та кожного окремого депутата місцевої ради.

Від діяльності саме представницьких органів територіальних громад значним чином залежить успішність здійснення децентралізації в Україні, створення комфортних умов проживання та подальший розвиток сіл, селищ і міст.

Метою цієї розвідки стало визначення основних шляхів підвищення ефективності діяльності депутата місцевої ради в Україні.

Основна частина. За умови децентралізації депутати, які формують місцеву політику та представляють у своїй особі інтереси всієї громади, потребують можливостей для розвитку власних професійних якостей та компетенцій. Від їхньої професійності залежить якість місцевої політики та життя громади.

Звісно, якщо людину вибрали депутатом, це вже свідчення високого рівня довіри громадян. Проте підтримки громади часто буває замало, адже новообрані депутати не завжди усвідомлюють весь спектр отриманих повноважень і більшою мірою часто опановують їх лише під кінець каденції.

Тому актуальним питанням сьогодні є визначення шляхів для підвищення ефективності діяльності депутатів місцевих рад та закріплення їх на законодавчому рівні. Адже кожна територіальна громада максимально зацікавлена у повноцінному застосуванні депутатом усіх наявних у нього можливостей депутатського мандата для забезпечення інтересів громадян.

Основою для дослідження стали праці вітчизняних учених, які досліджували теоретичні та практичні аспекти правового статусу депутатів місцевих рад: О. Батанова, Л. Бориславського, Д. Горшкова, Н. Камінської, В. Кампо, А. Колодія, М. Корнієнка, В. Кравченка, Л. Лабенської, П. Любченка, О. Мурашина, В. Опришка, М. Орзіх, М. Пітцика, В. Погорілка, М. Постоного, С. Рябова, О. Солоненка, О. Фрицького, О. Чернецької, Ю. Шемшученка, І. Шпекторенка, А. Надежденка, Н. Кондрацької, О. Дурмана, В. Демиденка.

Досягнення зазначеної мети дослідження передбачало виконання низки завдань: з'ясувати сутність правового статусу депутата місцевої ради; виокремити основні шляхи підвищення ефективності діяльності депутатів; визначити основні можливості для впровадження вироблених рекомендацій на рівні громад.

Наведене в цій науковій статті дослідження було проведене за допомогою низки загальнонаукових та спеціальнонаукових методів.

Серед ключових варто виокремити:

- політологічний – було проаналізовано низку законодавчих актів та наукових джерел, що дозволило сформувати уявлення про особливості правового статусу депутатів місцевих рад та створені умови для виконання ними своїх професійних обов'язків;

– системний – дозволив визначити зміни у системі місцевого самоврядування України з 2014 року та визначити можливі вектори для подальшого розвитку та підвищення ефективності депутатів місцевих рад.

Результати та їх обговорення. Децентралізація влади стала справжнім амбасадором серед реформ, які було впроваджено в Україні протягом останнього десятиліття. І справа не лише в її масштабах та серйозних якісних змінах, які за нею слідували. А ще і в активній підтримці з боку влади та громадянського суспільства, адже реформа стала порятунком для закритої в кайдани радянської моделі української системи місцевого самоврядування, яку нарешті вдалось наблизити до стандартів Європейської Хартії місцевого самоврядування.

Нагадаємо, що принцип визнання і гарантування місцевого самоврядування у відповідності до ст. 2 Європейської Хартії місцевого самоврядування закріплюється Конституцією України (Європейська Хартія місцевого самоврядування, 2015). Це означає, що самостійність органів місцевого самоврядування у розрізі їхньої діяльності, спрямованої на вирішення питання місцевого значення, номінально вже було закріплено в законодавстві, проте в реальність цей принцип почав втілюватись фактично лише в 2014 році, коли розпочався перший етап децентралізації влади.

Натепер така реформа не є завершеною, конституційно-правове перевтілення країни триває, але позитивні зрушення внаслідок її втілення вже помітні. Серед ключових – створення достойної матеріально-технічної бази для функціонування місцевого самоврядування, збільшення місцевих бюджетів і утвердження фінансової незалежності громад, добровільне об'єднання територіальних громад, покращення інфраструктури об'єднаних територіальних громад, розширення повноважень органів місцевого самоврядування, створення умов для підвищення ефективності роботи місцевих рад.

Усі зазначені зміни мають на меті гарантувати надання населенню високоякісних і доступних публічних послуг, що нині особливо актуально в кризовий період пандемії, а також реформа має на меті надати місцевому самоврядуванню все необхідне, щоб вони були здатні забезпечити місцевий економічний розвиток та дотримувались при цьому високого рівня доброчесності. Адже саме порядність, ефективність та муніципально-правова відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування є гарантією успішного розвитку територіальної громади.

І насамперед це стосується депутатів місцевих рад, які є прямими представниками інтересів жителів громади. Для того щоб визначити шляхи підвищення ефективності депутатів місцевих рад, варто дослідити, що ми маємо на увазі під поняттям «депутат місцевої ради» в Україні та який його правовий статус?

Головними носіями самоврядних повноважень в українській системі місцевого самоврядування є представницькі органи – «ради», які складаються з фізичних осіб, яких було вибрано населенням громади для представлення їхніх інтересів, – «депутатів місцевих рад».

Закон України «Про статус депутатів місцевих рад» визначає депутата (незалежно від того, належить він до сільської, селищної, міської, районної у місті, до районної чи обласної ради він вибирається) як «представника інтересів територіальної громади села, селища, міста чи їх громад». Він вибирається строком на п'ять років для виконання своїх повноважень шляхом загального, рівного, прямого виборчого права шляхом таємного голосування, порядок проведення якого регулює Закон України «Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» (Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, 2004).

Що стосується правового статусу депутата місцевої ради, то він трактується як «набір додаткових прав і можливостей, а також і обов'язків, які відрізняють депутата, як вибраного виборцями представника, від інших виборців, що його таким представником вибрали». Таке визначення також закріплене в Законі України «Про статус депутатів місцевих рад». Водночас надані повноваження зобов'язують депутата взяти на себе відповідальність перед громадою і державою – виконання покладених на нього обов'язків (Баюк, Войт, Панасюк, 2015: 25).

У своїй роботі О. Дурман стверджує, що правовий статус депутатів місцевих рад включає у себе: «на рівні місцевого самоврядування зумовлену функціями і компетенцією місцевих рад правову природу депутатського мандата, його особливості, зміст та завдання визначеного строку його виникнення, дії та припинення в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці, в якій утворюється рада місцевого самоврядування; повноважень депутата, визначених законом, видів його відповідальності, а також гарантій депутатської діяльності» (Дурман, 2019: 96).

В організації власної професійної діяльності депутати місцевих рад мають керуватись загальнодержавними інтересами, інтересами виборців та зверненнями громадян. Також в організації своєї роботи він має враховувати план роботи місцевої ради, план заходів на території виборчого округу, свою програму депутатської діяльності, поточні проблемні питання. Форми та методи власної діяльності депутат місцевої ради може вибирати довільно за умови їх відповідності законодавству та переліченим факторам (Дурман, 2019: 97).

Саме депутати представницьких органів місцевого самоврядування є основною силою інституту представницької демократії. Звісно, основною вимогою до депутатів місцевих рад залишається максимальна ефективність їхньої роботи. Без вдосконалення діяльності кожного окремого депутата успішне функціонування місцевої ради як колегіального органу влади просто неможливе. Серед ключових аспектів їхньої ефективної діяльності в спеціальному посібнику для депутатів місцевих рад та активістів громад «Парламентські процедури» визначають:

Особисті можливості депутата:

- 1) писати листи, звернення, готувати запити;
- 2) виступати автором проєктів рішень, доповнень, подавати пропозиції до рішень ради;
- 3) відвідувати засідання, наради, робочі консультації виконавчих органів;
- 4) спілкуватися із ЗМІ;
- 5) проводити прийоми, зустрічі з виборцями тощо.

Колективні можливості депутатів:

- 1) проводити необхідні рішення через засідання постійних комісій ради;
- 2) організувати роботу через фракцію, депутатську групу;
- 3) впливати на розподіл керівних посад у раді;
- 4) визначати правила і процедури в раді через регламент і нормативні документи;
- 5) співпрацювати в лобюванні;
- 6) знаходити міжфракційне порозуміння для досягнення спільних цілей.

Партійні можливості:

- 1) просити про підтримку у вирішенні питань колег-однопартійців на вищих рівнях;
- 2) залучати партійців до роботи над проєктами рішень ради;
- 3) проводити моніторинг актуальних проблем громади, настроїв виборців;
- 4) популяризувати власну політичну силу через виконання передвиборчої програми партії/блоку;
- 5) створювати матеріально-технічну базу для роботи;
- 6) відкрити офіційну партійно-депутатську приймальню (Кашевський, 2008: 18).

Крім того, ще є ціла низка можливостей, які депутат може організувати через раду. Водночас постійне вдосконалення законодавства в цьому напрямі та суттєве розширення повноважень, яке було реалізоване в рамках децентралізації, дозволяє нині значно розширити можливості депутата та дозволяє йому значно продуктивніше відстоювати інтереси громади.

Проте таке питання потребує подальшого вдосконалення на законодавчому та персональному рівні, адже після реформи суттєво зріс рівень відповідальності кожного окремого депутата. Все ще наявна низка шляхів підвищення ефективності їхньої діяльності, які натеper не застосовуються повною мірою, та при цьому значною мірою можуть підвищити рівень реалізації влади на місцях. Серед ключових:

- 1) підвищення кваліфікації та самоосвіти;
- 2) співпраця та налагоджена комунікація між чиновниками, громадою, органами самоорганізації населення та органами місцевого самоврядування;
- 3) відповідне законодавче забезпечення та розширення гарантій депутатської діяльності;
- 4) співпраця зі ЗМІ та лідерами суспільної думки;
- 5) чітка та врегульована процедура дострокового припинення повноважень.

Надалі більш детально розберемо кожен із зазначених елементів.

По-перше, професійне виконання власних обов'язків є просто неможливим без достатнього рівня знань та постійного удосконалення профільних навичок. Ми живемо в динамічному світі, який постійно змінюється та розвивається, приносячи в професійну сферу все нові і нові виклики. Так, наприклад, вибрані депутатами мають усвідомити своє місце у системі місцевого самоврядування України, яка є одним з елементів вітчизняної політичної системи і пережила низку серйозних трансформацій з 2014 року. А пандемія та розвиток діджиталізації додали специфічних викликів до роботи депутатів місцевих рад.

Законодавством закріплене право депутатів місцевих рад на підвищення власної кваліфікації за рахунок ради, крім того, різними владними органами регулярно проводяться різноманітні тренінги та курси, які допомагають освоювати всі тонкощі їхньої роботи. Проте нині вдосконалення профільних знань, умінь та навичок депутатами не є обов'язковою вимогою чи рекомендацією, тому не є досить популярним серед народних обранців.

Звісно, виключно теоретична підготовка не може замінити вміння практично застосовувати законодавство для реалізації депутатами власних ідей та задумів. Проте високий рівень знання чинного законодавства є основою для цього та підсилюється повсякденною практикою. Тому для повноцінної роботи депутата місцевої ради недостатнім є знання виключно Закону України «Про статус депутата місцевої ради», варто досліджувати всю наявну чинну базу законодавства (кодекси, закони, підзаконні нормативні акти) та застосовувати їх у відповідності до ситуації, а для цього розвинутою має бути навичка самоосвіти. Адже необхідно бути послідовним, наполягати на розв'язанні наявних проблем правовим шляхом і у власних діях слідувати букві закону (Кашевський, 2008: 46).

1. Шпекторенко пропонує такі основні напрями діяльності стосовно самоосвіти депутатів місцевих рад, як:

- 1) стимулювання самоосвіти депутатів;
- 2) формування, розвиток і збагачення вмінь і навичок, необхідних для самоосвітньої діяльності;
- 3) надання необхідної допомоги та підтримки депутатові у здійсненні ним самоосвітньої діяльності (Шпекторенко, 2019: 153–154).

По-друге, співпраця та налагоджена комунікація між чиновниками, громадою, органами самоорганізації населення та органами місцевого самоврядування є запорукою гармонійного розвитку для будь-якої території. Нині у системі місцевого самоврядування функціонує доволі чітка та продумана система стримувань та протизваг, яка обмежує депутатів місцевих рад виконанням лише представницької влади у відповідній

раді, тоді як виконавчі та розпорядчі владні повноваження реалізуються вже через виконавчі органи місцевого самоврядування, які очолює відповідний голова (сільський, селищний, міський).

Звісно, ця ж стримувальна функція діє і в інший бік – свої виконавчі повноваження чиновники не можуть реалізувати без згоди місцевої ради. Розпорядчими функціями ж наділені виключно голови, що «закриває» цей владний трикутник місцевого самоврядування (Кондрацька, 2015: 258).

Повертаючись до депутатів місцевих рад, які є основними представниками населення, ключовим їхнім завданням та мірилом ефективності є вмільо побудувана комунікація з громадськістю та її включеність у прийняті рішення. Особливо корисною в цьому векторі є співпраця з утвореними членами громад органами самоорганізації населення (сільські, селищні профспілкові комітети, будинкові, вуличні, квартальні комітети, комітети мікрорайонів, комітети районів у містах) (Баюк, Войт, Панасюк, 2015: 18).

Законом України «Про органи самоорганізації населення» вони визначаються як «представницькі органи, що створюються жителями, які на законних підставах проживають на території села, селища, міста або їх частин, для вирішення завдань, що являють спільний інтерес і спрямовані на вирішення проблем місцевого значення» (Про органи самоорганізації населення, 2019).

Через ініціювання або стимулювання створення органів самоорганізації населення депутати міської ради отримують можливість концентрувати в них найбільш свідомих людей з активною громадянською позицією та підтримувати з ними постійну комунікацію, залучаючи до формування проєктів і програм місцевого розвитку. Подальше забезпечення діяльності такого органу може відбуватися з інвестицій, коштів спонсорів і меценатів, місцевого бюджету, внутрішніх ресурсів громади, коштів грантових проєктів та міжнародних фондів технічної допомоги тощо. А така співпраця позитивно відображається на розвитку громади та громадянського суспільства (Баюк, Войт, Панасюк, 2015: 19).

По-третє, законодавство передбачає наділення депутата місцевої ради достатньою кількістю прав для успішного виконання ним своїх професійних обов'язків. Для цього вже наявні досить широкі гарантії, які забезпечують ефективну діяльність для захисту інтересів представників територіальних громад (Надежденко, 2018).

Система гарантій депутатської діяльності – це система умов і заходів, що забезпечують належні умови для реалізації прав, обов'язків та ефективного здійснення ними своєї діяльності. Її функціонування регулюється Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» (Про місцеве самоврядування, 1997) та Законом України «Про статус депутатів місцевих рад» (Про статус депутатів місцевих рад, 2002).

Виокремлюють гарантії загального та спеціального характеру. До перших належать правовий, соціальний та демократичний характер української держави, закріплення народовладдя на конституційному рівні, гарантії рівності і рівноправності, гласності, політичного та ідеологічного плюралізму, місцевого самоврядування, а також інформаційний розвиток, належний рівень освіти та правової культури. Спеціальними називають юридичні гарантії, які закріплені в законах та підзаконних актах і забезпечують функціонування системи місцевого самоврядування (Баюк, Войт, Панасюк, 2015: 31).

Нині в Законі України «Про статус депутатів місцевих рад» передбачено такі гарантії, як:

- 1) непорушність повноважень депутата місцевої ради та забезпечення умов для їх здійснення;
 - 2) особливості повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення депутату місцевої ради;
 - 3) звільнення депутата місцевої ради від виробничих або службових обов'язків для виконання депутатських повноважень;
 - 4) охорона трудових та інших прав депутата місцевої ради;
 - 5) підвищення професійного рівня депутатів місцевих рад;
 - 6) право депутата місцевої ради на безоплатний проїзд;
 - 7) надання депутату місцевої ради інформаційної та юридичної допомоги;
 - 8) відповідальність за невиконання вимог закону щодо забезпечення гарантій депутатської діяльності
- (Про статус депутатів місцевих рад, 2002).

Проте натеper існує запит на розширення низки особистих, організаційних, соціальних та трудових гарантій, які здатні забезпечити ефективно здійснення депутатами своїх повноважень із захисту інтересів територіальної громади.

По-четверте, депутатам місцевих рад варто у своїй роботі навчитись співпрацювати із засобами масової інформації. Адже саме ЗМІ можуть стати ключовим інструментом у налаштуванні ефективної взаємодії влади з громадськістю по кожному з п'яти ключових типів:

- 1) інформування (пресконференції, видаються буклети, пресрелізи);
- 2) консультування (громадські слухання, відкриті бюджетні слухання, опитування громадської думки, створення громадських рад та дорадчих комітетів);
- 3) партнерство (широке висвітлення укладення радою контрактів на спільне створення та надання послуг);
- 4) делегування (часткова передача громадськості владних повноважень);
- 5) контроль (моніторинг роботи владних структур та висвітлення її результатів, звітність) (Баюк, Войт, Панасюк, 2015: 52).

Засоби масової інформації допомагають донести до виборців усю потрібну інформацію, висвітлити основні результати діяльності, пояснити прийняття непопулярних рішень, підвищити рівень прозорості та легітимності владних структур. Для того щоб налагодити справді ефективну співпрацю, необхідно

визначити для себе перелік лояльних електронних та друкованих ЗМІ, які стануть першою точкою передачі інформації. Крім того, важлива також співпраця з лідерами суспільної думки, які можуть підтримати те чи інше рішення депутата місцевої ради та донести його значення до громади. Подібна співпраця є доволі специфічним процесом і його необхідно навчатись та присвячувати час, що повертає нас до першого пункту – важливості самоосвіти.

По-п'яте, важливим аспектом є посилення інституту політичної відповідальності депутатів місцевих рад для кращого усвідомлення ними власного правового статусу та можливостей, якими вони наділяються протягом каденції. На жаль, багато депутатів усвідомлюють весь спектр власних повноважень та весь той обсяг питань, в яких вони мають орієнтуватись лише після отримання мандата, а то і під кінець каденції (Надежденко, 2018).

Для того щоб стимулювати прагнення до використання власних можливостей та більш ефективної діяльності, необхідно напрацювати чітку систему дострокового припинення повноважень депутатів місцевих рад, яка б відповідала вимогам сьогодення (Демиденко, 2017: 125). Це питання особливо актуалізується в контексті децентралізації публічної влади та перенесення компетенцій з вирішення місцевих потреб і запитів людей на рівень місцевого самоврядування як локальної системи управління.

Так, Закон України «Про статус депутатів місцевих рад» визначає перелік випадків, коли повноваження депутата місцевої ради припиняються достроково:

- а) відкликання депутата місцевої ради виборцями за встановленою законодавством України процедурою;
- б) припинення його українського громадянства або виїзду депутата місцевої ради на постійне проживання за межі України;
- в) обрання або призначення депутата місцевої ради на посаду, зайняття якої несумісне з виконанням депутатських повноважень, згідно з Конституцією і законами України;
- г) обрання його депутатом іншої місцевої ради;
- г) визнання судом депутата місцевої ради недієздатним або безвісно відсутнім;
- д) смерть депутата місцевої ради.

Проте, крім зазначеного переліку, варто продумати систему контролю за діяльністю депутатів місцевих рад та ефективним виконанням ними власних обов'язків. Такі важелі впливу необхідно закріплювати на законодавчому рівні, щоб підвищити рівень відповідальності депутата перед громадою. Нині до таких факторів впливу належать процедура підготовки, проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій, які регламентуються Конституцією України (Демиденко, 2017: 126).

Висновки. Отже, натепер розвиток нашої держави супроводжується активними реформами у сфері адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування. Реформа децентралізації влади сприяла розширенню матеріально-технічної бази та повноважень місцевого самоврядування. Однак подальший розвиток новостворених об'єднаних територіальних громад є неможливим без ефективного виконання депутатами місцевих рад, які є основними представниками населення громади у владі, власних повноважень.

Нині існує реальна перспектива вдосконалення і розвитку самоврядування в територіальних громадах, налагодження рівномірного розвитку територій та розвантаження центральної влади через вирішення локальних питань на місцях. Тому важливими є конкретні кроки депутатського складу рад у цьому напрямі та сприяння підвищенню персональної ефективності кожного окремого депутата.

Серед ключових шляхів для підвищення якості діяльності депутатів місцевих рад варто виокремити такі як:

- 1) підвищення кваліфікації та самоосвіта – кожен народний обранець має бути наділений цілим спектром спеціалізованих знань, орієнтуватись у чинному законодавстві, а також проявляти лідерські здібності, вміння організовувати колективи, розпоряджатись власним часом, розраховувати ресурси тощо;
- 2) співпраця та налагоджена комунікація між чиновниками, громадою, органами самоорганізації населення та органами місцевого самоврядування – взаємодія з громадянським суспільством та його залучення до прийняття управлінських рішень є першочерговим завданням депутата для спільної роботи над розвитком громади;
- 3) відповідне законодавче забезпечення та розширення гарантій депутатської діяльності – розширення кола гарантій сприяє збільшенню можливостей для відстоювання депутатом інтересів громади;
- 4) співпраця зі ЗМІ та лідерами суспільної думки – через засоби масової інформації здійснюється інформування громадян, звітність, підтримка персонального іміджу депутата, пропрацювання конфліктних питань та підвищення лояльності громади;
- 5) чітка та врегульована процедура дострокового припинення повноважень – відповідальність депутата за свою діяльність та можливість громади чинити вплив дозволяють уникати ситуацій порушення народними обранцями власних обов'язків чи неефективного їх виконання.

Зазначені аспекти є надзвичайно важливими, адже саме депутати представницьких органів місцевого самоврядування є основною силою інституту представницької демократії. А без вдосконалення діяльності кожного окремого депутата неможлива успішна організація роботи місцевої ради як колегіального органу влади, що негативно позначається на всій владній системі країни.

Список використаних джерел:

1. Демиденко В.О. Напрями вдосконалення інституту дострокового припинення повноважень депутатів місцевих рад. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. Вип. № 2. Київ. 2017. С. 124–135.

2. Депутату місцевої ради: практичні поради щодо організації діяльності. / М. Баюк, М. Войт, М. Панасюк. Хмельницький : Центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій. 2015. 142 с.
3. Дурман О.Л. Поняття та правова характеристика статусу депутатів місцевих рад в Україні. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського. Серія «Державне управління»*. Том 30 (69). 2019. № 6. С. 95–101.
4. Європейська Хартія місцевого самоврядування від 03.04.2015. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
5. Кондрацька Н.М. Основні системи і моделі місцевого самоврядування як різновиди системно-структурної організації муніципальної влади. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Право»*. Вип. 20. 2015. С. 257–261.
6. Максименко Ю.П. Статус і повноваження депутатів місцевих рад. *Теорія держави і права*. Вип. 2. Київ. 2021. С. 175–180.
7. Надежденко А.О. Окремі питання статусності та повноважень депутата міської ради. *Державне управління: удосконалення та розвиток*, 2018. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/11_2018/22.pdf.
8. Парламентські процедури : посібник для депутатів місцевих рад та активістів громад. Василь Кашевський (упоряд.). Волинський ресурсний центр. Рівне, 2008. 134 с
9. Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів : Закон України № 1667-IV (1667-15) від 06.04.2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/14/98-%D0%B2%D1%80#Text>.
10. Про місцеве самоврядування : Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/print>.
11. Про органи самоорганізації населення : Закон України № 2671-VIII від 17.01.2019 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2625-14#Text>.
12. Про статус депутатів місцевих рад : Закон України від 11 лип. 2002 р. № 93-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/93-15>.
13. Шпекторенко І.В. Депутатська діяльність у місцевих радах України: професіологічний, діяльнісний та компетентнісний підходи. *Державне управління та місцеве самоврядування*. Вип. 2 (41). 2019. С. 148–156.

References:

1. Demydenko, V. (2017). Napryamy vdoskonalennya instytutu dostrokovoho pryypynennya povnovazhen' deputativ mistsevykh rad [Improving the institution of early termination of powers of deputies of local councils]. *Legal Journal of the National Academy of Internal Affairs*, Vol. № 2. Kyiv. P. 124–135 [in Ukrainian].
2. Deputatu mistsevoyi rady: praktychni porady shchodo orhanizatsiyi diyal'nosti [To the deputy of the local council: practical advice on the organization of activity] M. Bayuk, M. Voit, M. Panasyuk (2015). Khmelnytsky: Center for retraining and advanced training of employees of public authorities, local governments, state enterprises, institutions and organizations. 142 p. [in Ukrainian].
3. Durman, O. (2019). Ponyattya ta pravova kharakterystyka statusu deputativ mistsevykh rad v Ukrayini [The concept and legal characteristics of the status of deputies of local councils in Ukraine]. *Scientific notes of Tavriya National University named after V.I. Vernadsky. Seriya "Governance"*. Volume 30 (69). № 6. P. 95–101 [in Ukrainian].
4. Yevropeys'ka Khartiya mistsevoho samovryaduvannya [European Charter of Local Self-Government] from 03.04.2015. Retrieved from: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_036 [in Ukrainian].
5. Kondrats'ka, N. (2015). Osnovni systemy i modeli mistsevoho samovryaduvannya yak riznovydy systemno-strukturnoyi orhanizatsiyi munitsypal'noyi vlady [Basic systems and models of local self-government as types of system-structural organization of municipal government]. *Bulletin of V.N. Karazin Kharkiv National University. "Law" series*. Vip. 20. P. 257–261 [in Ukrainian].
6. Maksymenko, Yu. (2021). Status i povnovazhennya deputativ mistsevykh rad [Status and powers of deputies of local councils]. *Theory of State and Law*. Vol. 2. Kyiv. P. 175–180 [in Ukrainian].
7. Nadezhenko, A. (2018). Okremi pytannya statusnosti ta povnovazhen' deputata mis'koyi rady [Some issues of status and powers of the deputy of the city council]. *Public administration: improvement and development*. Retrieved from: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/11_2018/22.pdf [in Ukrainian].
8. Parlaments'ki protsedury: posibnyk dlya deputativ mistsevykh rad ta aktyvistiv hromad [Parliamentary procedures: a guide for deputies of local councils and community activists] 2008. *Volyn Resource Center*. Vasyk Kashevsky (ed.). Rivne. 134 p. [in Ukrainian].
9. Pro vybory deputativ mistsevykh rad ta sil's'kykh, selyshchnykh, mis'kykh holiv [On elections of deputies of local councils and village, settlement, city mayors] *Law of Ukraine* No. 1667-IV (1667-15) from 06.04.2004. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/14/98-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
10. Pro mistseve samovryaduvannya [On local self-government] *Law of Ukraine* of May 21, 1997 No. 280/97-VR. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/print> [in Ukrainian].
11. Pro orhany samoorganizatsiyi naseleння [On the bodies of self-organization of the population] *Law of Ukraine* No. 2671-VIII of January 17, 2019. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2625-14#Text> [in Ukrainian].
12. Pro status deputativ mistsevykh rad [On the status of deputies of local councils] *Law of Ukraine* of July 11. 2002 No. 93-IV. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/93-15> [in Ukrainian].
13. Shpektorenko, I. (2019). Deputats'ka diyal'nist' u mistsevykh radakh Ukrayiny: profesiolohichnyy, diyal'nisnyy ta kompetentnisnyy pidkhody [Deputies' activity in local councils of Ukraine: professional, activity and competence approaches]. *Public administration and local self-government*. Vip. 2 (41). P. 148–156 [in Ukrainian].